

került az egyik helyen egy 120 éves korsó, melyet pálinkafőzésnél használtak; bele is van égetve a dátum. Az egyik családnál előkerült egy 1849-ből származó orvosi diploma, egy céhláda és előkerültek néhai nagy primásunk, Vaszary Kolos levelezése, fényképei, kelyhei és gyászjelentése.

Az egyik falon ott díszelgett a család nemesi oklevele mellett egy régi nemesi kard is. Ki tudná felsorolni mindazt, ami napfényre került, ami nemcsak patinájánál és koránál fogva érdekes és értékes, hanem rávilágít a régi világra, a falu kultúrájára.

Vajjon melyik városi ember látott, különösen a mostani világban, régi fabölcsőt, amelyben az ükapákat ringatták hajdanában?

Jellegzetes, hogy bármelyik községben szóba hoztam egy ilyirányú kiállítás, húzódoztak és az utolsó időig úgy festett a dolog, hogy nem lesz belőle semmi; csak mikor aztán mindenütt a tanítók kezdték el-elhozni kiállítandó tárgyaikat, akkor figyeltek fel és a többiek is hozták, de annyira, hogy már nem tudtuk hová helyezni a dolgokat. Maguk az asszonyok voltak a legszorgalmasabbak: hozták a házi szőtteseket, azokkal takarták le a polcokat (legtöbbször felfordított iskolapadok, azokon kocsioldalak!) és lenyomtatták 20 kilós úritökkel, nagy répákkal, befőtt üvegekkel.

Hányan, de hányan jöttek: „Ezt is találtam, azt is találtam, elhozhatom?” Így került elő minden és ejtette ámulatba a falubelieket, de meg a vidékieket, városiakat, akik pl. nagyon elvélve láttak „bucserokat“, „kopicokat“, melyeknek ma igen nagy jelentőségük van, mert egyik-másikba 3–4 mázsa liszt fér bele és nem romlik meg benne.

Az egyik községben mintegy kétezren nézték meg a kiállítást, maga a vármegye főispánja, a szomszéd városok és falvak iskolái, az úriközönség, iparosok, kereskedők is, úgyhogy napokig reggeltől estig állandóan járták a kiállítást a csendes faluban, ahol bizony alig látni embert az utcán. Ez a kiállítás mutatta meg azt is, hogy milyen értékeket lehet előállítani a leghaszontalanabbnak hitt kukoricacsuhéból, szebbnél-szebb tárgyakat, amiket a városiak jó pénzért megvesznek.

Terjesszük ki ezt a munkát az egész országra, mérhetetlen kincseket tárunk fel és a népet megtanítjuk arra, hogy becsülje meg, amije van, gondozza, ápolja, őrizze meg, adja át nemzedékről nemzedékre és gyarapítsa ezzel is hazája, faluja kultúráját.

Dr. K—c

## SUTULÁS

*Valamikor régen, amikor még a jó gazdák is körteszárú, ragyogó csizmában, térdigérő bőgatyában, kékkötőben, báránybőrbélésees kurta fekete kabátban jártak a misékre, amikor nem volt rádió, mozi, amikor még táncolni is csak a lakodalmakban tudott a fiatalság, azokban a jó időkben, nagybőjt idején, egy szórakozása volt a tanyai fiatalságnak: a sutulás.*

\*

*Mari csutkát szed a tanyaudvaron. A kazalból szalmacsóvát húz. Beviszi a gádor alá. Tüzet rak egykettőre. Aztán előszedi a nagyszemű rostát, meg az aprószemű kukoricát, akit az előbb hozott le a kispadlásról. S mikor*



már a tűz nagyon nyújtogatja rá a nyelvét, bevet egy marék életet a rosta tába és rázni kezdi az egész ipart.

A pirosarcú kukoricaszemek zsörtölődve szaladgálnak a rosta fenekén. Zúgnak, morognak, pattognak. S amelyiknek nagyon megsüti a talpát a tüzláng, az akkorát ugrik, hogy egyszerre az udvaron találja magát. Utána, akár a fehér szöcskék, százan is felröppennek. És nem is maradna a rosta alján nyilván egy sem, ha Mari elő nem kapna egy tiszta ruhát és be nem takarná vele az egész háztartást.

A tanya megtelik jó kukoricaszaggal, mikor Mari besiet a házba. Felrántja a földigérő ünneplőszoknyát. Felköti a selyemkendőt. És már indul is sebesen a kukoricával az öreg Sürü József tanyája felé.

Ragyogókék tavaszi délután van. A napsugarak táncolva csiklandozzák a barázdákat. Belesütnek az alvó rögök szemébe. A rögök erre feléreznek. Kitörlik szemükből az álmoságot. S pislogva bámulnak a mosolygó égvilágra.

Mari sebesen halad a mesgyén a szomszéd tanya felé. Elnéz a jege nyéken túl, a messzeségbe, ahol a tavasz kacag. Lóbálja a nagy batyuját. Szétnéz néha a nagy csendességben. És arra gondol, hogy immáron vége a mulatós időknek. A disznótóros, értelmes téli világ elmúlt. Meghaltak a hürkás, hájastésztás esték. El is hervadnának a szegény tanyai lányok ebben a némaságos, bőjti időben, ha nem lenne megletesülve a sutulás, ami mégis visz egy kis változatosságot szomorúan egyhangú napjaikba.

— Sutulás — suttogja Mari boldogan, mikor idáig ér az elgondolkozásban és megyorsítja lépteit, hogy mielőbb odaérjen a boldogság régvárt tethelyére.

A sutulás úgy kezdődik, hogy a legények a tanya előtt a fűvön beásnak a földbe egy jó kétméteres, vastag fatörzset. De keményen ám, hogy úgy álljon a talpán, mint a kőgránit. Ennek a fának a tetején, pontosan a közepébe, belefúrnak egy lyukat. Olyat, akibe a rendes járomszög belefér. Átfúrnak egy vendégoldalt is, éppen pontosan a feleközepén. És a vendégoldal a járomszöggel felszúrják a leásott oszlop tetejébe. Ezután a vendégoldal himbálózó két végére saroglyalánccal, meg kolonccal ülkét csinálnak. Olyaténképen, hogy az emberfia a lába közé vehesse a koloncot és ráülhessen. Szóval így külsőleg olyan ez az egész ipar, mint egy kegyetlen nagy kilósmérleg. Az oszlop a tartója. A vendégoldal a mérleg két karja. A koloncok a serpenyők. A súly meg a két végén egy legény, meg egy lány lesz. Szóval az, aki éppenséggel ráül a masinára.

Mikor a háztartás így illedelmesen készen van, akkor előáll nagyjátatosan az egyik legény. Beáll az oszlop mellé. És tolni kezdi maga előtt körbe a vendégoldalt. Erre az egész ipar csinosan forogni kezd, akár manapság a vásári sergő. A rajta ülők nagyokat visitanak. És repülnek körbe, míg csak meg nem áll a gépezet. Akkor boldogan leszállnak és más ül fel a helyükre a koloncra.

Amint így első szóra megállapítható, ez a szórakozás nagy közkedveltségnek örvend a fiatalság körében. A műveletért még beeresztési díjat sem kell fizetni. Azért az ilyen sutuláson jelen van a fél határ minden legénye, lánya, elkezdve a süldöktől egész az öreglegényekig, hogy egy kis szórakozással üsse agyon a hosszú vasárnapi délutánt.



A sutulást ezidén Sürü Sándor csinálta meg a tanyájuk előtt. Ki is próbálta a cimboráival, hogy jól működik-e? S mikor minden rendben volt, feltűzte a kútostor végére a nénje rosszabbik piros szoknyáját. Emlékezetül adván ezzel mindenkinek, akit illet, hogy sutulás léssen a tanya előtti fűvön, amire minden jótét lélek hivatalos.

Lett is vasárnap délután a tanyákban olyan füst, mintha mindenhol kigyulladt volna a kazal. A lányok kukoricát pattogtattak. De jó batyúkkal ám! Mert a kukorica úgy hozzátartozik a sutuláshoz, mint a kutya a fark. A legények pedig megberetváltak az istállók ajtóiban. Kipödörték tejjöllel a bajuszokat. S ők is elindultak a tethely felé. Mert hiába: csak úgy kerek ez a világ, hogy ahol lányok vannak, meg kell ott jelenni a legénységnek is.

Mennek is a lányok mindenfelől a Sürü József tanyája felé. De mozognak a legények is, hogy el ne késsenek a pontos megkezdésről. Mari is egyre sebesebben lépke a mesgyén, amikor látja a nagy forgalmat. S arra gondol: ugyan ki fogja a sutulásra hívni?

Mari lassan odaér a domb elé. Egy fordulat, már előtte is a tanya. Látszik is már a sutuló, meg a sok lány, meg a rengeteg legénység. Egy legény épp a gyerekeket zavarja haza pálcával, hogy fiataikorú szájtátók ne zavarhassák a nagyok mulatságát. Mari megilletődve lépke a fűvön. Nézi a nagyszerű gyártmányt, amelyen már két boldog fiatal ül. Pillantása végigsiklik a legények során, akik egész kört alkotnak a sutuló körül. És ahogy a sutuló pár kacagva úszik a levegőben, egyhangúan duruzsolják:

— Hej, sőre, kum, kum.

Csiramálé, bum, bum!

Amikor a nóta odaér, hogy: „kum, kum“, akkor az, aki előtt pont akkor halad el a koloncon úszó legény, egy összecsavart kékkötővel akkorát vág a hátára, amekkorát csak bír. Ugyancsak kap egy illedelmes ütést a kötővel a hátára a leányzó is, mikor azt mondja a zümmögő nóta, hogy: „bum, bum!“

A lányok egyenkint felkerülnek a boldogság sergőjére. Szoknyájukat maguk alá csavarják. A lábukat feszesen előre tartják. Sikonganak, visítoznak, kacagnak. S mikor már körülúsztak néhányszor a levegőben és át kell adni a helyüket másnak, lelkendezve húzódnak vissza párjukkal a helyükre.

Egyszer Marira is rákerül a sor. A nagy elnézésben arra eszmél fel, hogy a nevét kiáltozzák.

— Ül fel, Mari! Te vagy a soros!

A lány gondolkozni próbál. Ugyan ki lesz az a legény, aki odavezeti a tethelyre? Mozdulni sincs ideje, már valaki megfogja és húzza. Mari elvörösödik. Aztán bátorságot vesz. Felnéz. S csaknem felsikolt a boldogságtól. Szalonna Miska jött érte, valóságosan, ami többet ér, mint millió álom, mert Miska a kiválasztott igaz szerető.

Mari felül Miskával a gyönyörűségek sergőjére. Behunyja a szemét. Úgy úszik a levegőben, mint a lepke. S csak akkor riad a valóságra, amikor újra felzúg a régi nóta:

— Hej, sőre, kum, kum.

Csiramálé, bum, bum!



*Marit úgy hátbavágja egy legény a báránybőrsapkával, hogy csak úgy kong a háta. De nem bánja. Mert a Miska szeméből már az előbb azt olvasta ki, hogy őszre ők ketten odaállnak az oltár-elé, hogy örök hűséget esküdjenek egymásnak.*

\*

*Ilyen volt a sutulás valamikor régen, amikor a tanyák még oly messze voltak egymástól, hogy a kurjantás sem ért el az egyikből a másikba, amikor százával legelt a barom a laposokon, s amikor vízimalmok kerepeltek a sárgavízű Tisza hátán.* Gyomai György

## AZ EMBERKE ALAKU LÉLEK

Van-e olyan ember, aki ne hallotta, ne olvasta volna legalább egyszer életében a *Babszem Jankó* vagy *Hüvelyk Matyi* néven ismert kis ember születéséről és csodálatos kalandjairól szóló mesét? Ki ne emlékeznék a gyermektelen házaspárra, akik nap-nap után sóhajtoztak a hiába várt kis trónörökösért? A hetyke, pöttömnyi legénykére, aki olyan sokat tudott enni, mint tizenkilenc béres, s akinek emberteletti ereje mindenkit meg-hökkentett, ha jókedvében huncutkodni kezdett? Ez a minden csodálatot megérdemlő kis fickó csodálatos ka'andsorozat után került csak vissza szüleihez, hogy öreg napjaikra örömük, vigasztalójuk, gyámoluk legyen. Erről az emberkéről, lényéről és létéről mondunk el néhány szót a következőkben, a legújabb tudományos kutatások alapján. Nem komolykodunk, csak éppen megbeszéljük, hogy mit jelent hagyományainkban, meséinkben ennek a kis embernek az alakja; mire tanít bennünket, mivel növeli öntudatunkat. Bizonyosak vagyunk, hogy a végén még büszkék is leszünk reá!

A mesének elérhetetlen szépségű gondolata Babszem Jankó születése. A meddő asszony gyermek után vágyódik; vágya oly erős, hogy belőle egy babszemnyi emberke támad. A vágy testet ölt, miképen az apostolok ajkán is testté lőn az Ige.

Ezt gondoljuk mai eszünkkel. Vannak azonban olyan mesék, amelyekben nem a vágy a lélek hordozója, hanem az óhajtáson kívül valamilyen anyag is kell a meddő szülőknek a gyermek létrejöttéhez. *Felsőöri* mese szerint egy koldus a gyermektelen házaspárnak borsót ad, hogy ültessék el. Mikor a borsó kihajt, kivirágzik rajta egy kis gyerek. *Hetési* mese szerint szegény ember feleségének vajúdása előtt gabonáért megy, hogy legyen, mit enniök. Mikor hazamegy a kész liszttel, mindenütt gyereket talál. Felesége 12 gyereket szült. Másik mesében a gyermektelen király rostájába babot merít, s arra gondol: mi lenne, ha Isten annyi gyereket adna neki, ahány szem bab van a rostában. Kíváncsiságból megszámlálja: ezeregy szem volt. Mire a padlásról lement, a házban ezeregy gyereket látott. *Csángó* mese szerint egy elzárt királyleányhoz begurul egy szőlőszem; ennek keze, feje, lába, dereka támad, végül is egy gyermek lesz belőle. *Csuvas* mesében egy koldus a gyermektelen asszonynak azt kívánja, hogy a fazekában levő bab mind gyerekké váljék. Ez meg is történik.

A bab, borsó, gabona, szőlőmag általában a termésvarázsló áldozatok általánosan ismert ősi kellékei, tehát a szaporodás gondolata sem véletlen